

קרימינולוגיה, סמים וטרור

שם ביה"ס:
תיכון אורט לילנטל

ישוב:
רמלה

תחום הדעת:
מדעי החברה

מס' יחידות לימוד:
2 יחידות לימוד

סמל מוסד:
440545

כותבת התכנית:
מירב שקד

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי

תאריך עדכון שער
תשפ"א

תוכן עניינים

2	1. הרקע לתכנית :
2	2. רציונל התכנית :
2	2.1 תחומי הדעת :
5	2.2 התלמידים :
5	2.3 החברה ובתוכה בית הספר :
6	2.4 המורה :
7	2.5 ייחודיות התכנית :
7	3. מטרות התכנית :
7	3.1 מטרות בתחום הקוגניטיבי :
7	3.2 מטרות בתחום הריגושי- ערכי :
8	3.3 מטרות בתחום המיומנויות :
8	4. דרכי הוראה :
8	4.1 חקירה :
9	4.2 למידה חווייתית התנסותית :
9	4.3 שימוש במחשב :
9	4.4 דיון בנושאים רגישים :
10	5. דרכי הערכה :
11	6. מספר הכולל של יחידות הלימוד בתכנית :
12	7. ביבליוגרפיה חובה לתלמיד :
12	8. כותבי התכנית :
13	9. פירוט התכנים של התכנית :
26	נספחים
26	ביבליוגרפיה חובה למורה
27	עבודה מסכמת לתחום מניעת הסמים
29	אוריינות אקדמית
31	נייר עמדה ככלי להערכה חלופית
35	המשפט המבויס- ככלי להערכה חלופית
41	מערך שיעור בנושא שימוש באלכוהול

תוכנית הלימודים הייחודית בקרימינולוגיה סמים וטרור

שתי יחידות לימוד.

1. הרקע לתכנית :

- א. התכנית החלה ביוזמת משטרת ישראל בשל הצורך לקרב את בני הנוער להבנת תפקידי המשטרה בחברה הדמוקרטית (בישראל) מול תופעות פשיעה שונות ובהסתמך על תיאוריות קרימינולוגיות שונות.
- ב. תכנית לימודים זו שולבה במסגרת רחבה יותר של קהילה ומשטרה בארץ, שבה ניתן דגש לאינטראקציה חיובית בין הקהילה על כלל מרכיביה לבין המשטרה וכוחות הביטחון ברמה הארצית.
- ג. פיתוח מתודת השיטור הקהילתי כתפיסה כוללת ומחייבת של משטרת ישראל החל מ- 1995 הרחיבה את הצורך בהמשך פיתוח מגמות המשטרה והקרימינולוגיה בבית הספר כחלק מתפיסה כוללת של שיטור קהילתי נכון הבנוי על שותפות ופיתרון בעיות.
- ד. בעקבות העלייה החדה ברמת הפשיעה והטרור בעולם בכלל ובישראל בפרט בשנים האחרונות, קיים צורך להתייחס לתופעות אלו שהפכו להיות חלק משגרת היום של כל אדם החי במדינת ישראל, הן ברמה האישית והן ברמת הקבוצה הקהילה והמדינה.

2. רציונל התכנית :

- בבסיסה של התכנית עומד רעיון, של הפעלתה במסגרת תחום מדעי החברה. במסגרת זו מדגישה התכנית את הקשר בין שני התחומים המרכזיים: סוציולוגיה וקרימינולוגיה, כמו גם מקצועות נוספים כגון: פסיכולוגיה, מדעי המדינה ומדעי המשטרה.
- התכנית מיוחדת בכך שהיא רלוונטית לחיי התלמידים, וההוראה כוללת ניתוח אירועים ותופעות בחברה הישראלית, תוך יישום התיאוריות שנלמדו.
- התכנית משלבת פריסה רחבה של תכנים שהתלמיד רוכש הן בתכני הקרימינולוגיה, המשטרה והטרור המודרני, כאשר מדובר בהיבט היישומי ובפרספקטיבה היסטורית.

2.1 תחומי הדעת:

תחומי הדעת המוצגים בתוכנית הם:

- א. תיאוריות בקרימינולוגיה.
  - ב. סמים
  - ג. טרור ופשיעה.
  - ד. מדעי המשטרה והענישה.
- סדר הוראת הנושאים נבחר בצורה זו כיון שהתיאוריות בקרימינולוגיה משמשות כבסיס ללימוד הנושאים הבאים. ללא התיאוריות לא ניתן יהיה להסביר לתלמידים את התהוות התופעות העברייניות שיוצגו בהמשך התכנית.

נושא הסמים נלמד לאחר מכן כהמשך לתופעות העברייניות הקיימות בחברה ובעיקר אצל בני הנוער ולכן נושא זה נלמד לאחר נושא עבריינות הנוער שנלמד בתחום הקרימינולוגיה.

נושא הטרור והפשעה גם כן "עוטף" כמעגל חיצוני את גרעין התכנית- תיאוריות בקרימינולוגיה. והנושא האחרון נבחר כמטרה וענישה כסיכום והצגת דרכי ההתמודדות הקיימים עם התופעות העברייניות שהוצגו בתכנית.

א. תיאוריות בקרימינולוגיה- תחום הדעת פותח במבוא שבמסגרתו תוצג הגדרת הקרימינולוגיה כחלק מהמדע הכללי וכתחום במדעי החברה. מטרת ההגדרה היא הקניית מושגים בסיסיים לתלמידים כגון מדע, חברה ומדעי החברה וכן הבהרת התחום כתחום מדעי.

במבוא מוצגת ההיסטוריה של הקרימינולוגיה כבסיס להבנת מושג הסטייה וכיצד התייחסו לעבירה ולעברייין בתקופות שונות. הקניית מושגי הבסיס תשמש ככלי בסיסי להבנת הראיה הקרימינולוגית ביחס לתחומים הבאים שילמדו במסגרת תוכנית זו.

התיאוריות הקרימינולוגיות ילמדו על רצף של זמן על פי התפתחותן.

*תיאוריות ביולוגיות – מהוות בסיס לקרימינולוגיה במאה ה-19. התיאוריות הללו נלמדות תחילה כיון שהן הראשונות שניסו לבדוק את הסיבות לפשיעה העבריינית והביאו גישה חדשה להתייחסות לעברייין ולעבירה שאותה ביצע. אומנם אין שימוש כיום בתיאוריות אלו אך הן נחוצות לצורך הבנת הקרימינולוגיה כתחום מדעי מחקרי.

*תיאוריות פסיכולוגיות- תיאוריות מאוחרות יותר המשקפות את תקופתן. הן מציגות פן אחר של הקרימינולוגיה והן מסייעות להבנת תחום הפסיכולוגיה בכלל והקשר לעבריינות בפרט.

*תיאוריות סוציולוגיות- תיאוריות אלו שימושיות כיום כיון שהחשיבה החברתית רואה בחברה ובסביבה של האדם כמשפיעה על התנהגותו ודרך חייו, ולכן, יש צורך ללמד את כל התיאוריות שמוצגות בתכנית זו על מנת שהתלמידים יקבלו היבטים שונים של הקרימינולוגיה תוך הקשר לתחום הסוציולוגיה.

*עבריינות נוער- התחום פותח בהצגת תיאוריות על גיל ההתבגרות ומאפייניו לאחריו מוסברת תופעת עבריינות הנוער, היקפה ומאפייניה ולאחר מכן ישנה הצגה של תיאוריות המסבירות את תחום עבריינות הנוער כתת תרבות עבריינית. כיון שתת תרבות היא מושג סוציולוגי יש צורך ללמדו בהקשר הסוציולוגי והקרימינולוגי.

ב. סמים- תחום זה הוא נפוץ בשנים האחרונות בעיקר בקרב בני נוער. בבית הספר החלטנו לשים דגש על תחום זה מכיון שבני הנוער ברמלה חשופים לסביבה עבריינית הנגועה בסמים יותר מאשר באזורים אחרים בארץ. לכן יש צורך ללמד את התחום על מנת להגביר את המודעות ולמנוע את התפשטות התופעה לתוך מערכת החינוך הבית ספרי כמו כן יש צורך ללמד את התלמידים על תוכניות המניעה השונות שהן חלק אינטגרלי מתחום זה. ידוע שככל שרמת הידיעה גבוהה יותר רמת הסקרנות יורדת.

התכנים בתחום זה מחולקים למספר חלקים: מידע, בעיית הסמים, הקשר בתחום החברתי, ההיקף במדינת ישראל ובארה"ב והחוק לגבי הסמים. כמו כן התלמידים יקבלו הכשרה לכתבת תכנית מניעה ראשונית. ההכשרה תכלול:

*מבוא ללימוד המושגים הבסיסיים של תכניות מניעה בכלל.

*הסוגים השונים של תכניות המניעה שקיימים כיום.

*סיכום החומר הנלמד.

ג. טרור ופשיעה- הוראת התחום תפתח במבוא- בו יוצגו לתלמידים הגדרות לטרור המודרני לסוגיו השונים. המבוא משמש פתיח להתמקדות בטרור האידיאולוגי שבא לידי ביטוי בשלושת הנושאים הבאים:

*טרור פשיעה ומלחמות לעצמאות.

*טרור אנרכיסטי וסטייה חברתית.

*דת טרור ופשיעה.

בשלושת הנושאים הללו ייגעו התלמידים שוב במושגי הבסיס הקרימינולוגיים שנלמדו במבוא

(סטייה, סטייה חברתית, פשיעה אידיאולוגית וכו').

בנוסף ילמדו התלמידים על ארגוני טרור שקיימים היום בעולם והקשר שלהם לפשיעה. כחלק מתחום זה ילמד נושא האכיפה והתמודדות כוחות הביטחון והחברה בכלל עם תופעת הטרור בעולם בכלל ובארץ בפרט.

ד. מדעי המשטרה והענישה- תחום אכיפת החוק נפתח במבוא בו ילמדו התלמידים מושגי בסיס וסקירה היסטורית של גורמי אכיפת החוק. במסגרת התחום ילמדו הנושאים הבאים:

*השיטות השונות לשיטור.

*הקשר בין דמוקרטיה ומשטרה.

*פעילות יומיומית של גורמי אכיפת החוק השונים.

*אתיקה משטרתית.

*הראיה העתידית של המשטרה.

נושא זה נלמד לאחר כל התחומים האחרים המציגים את המניעים השונים לפשיעה ובו יוצגו הדרכים השונות להתמודדות עם המניעים הללו אשר קיימים בידי גורמי אכיפת החוק.

תחום הענישה נפתח במבוא המציג את מושגי היסוד כמו כן מוצג הקשר בין תחום הענישה לתחום הקרימינולוגיה. בתחום יוצגו מטרות הענישה הקיימות, השוואה בין המאסר כעונש בארץ ובעולם.

נקודות ההשקה בין מקצוע הסוציולוגיה לקרימינולוגיה:

להלן המושגים והנושאים השונים הנלמדים במסגרת תכנית הלימודים בסוציולוגיה ומשיקים לתכנית הלימודים הייחודית הנ"ל: ערכים, נורמות, סטייה חברתית, יחסיות הסטייה, סוכני חיברות, מיון של סוכני חיברות, תת תרבות, תיאוריות בהתבגרות, גיל ההתבגרות, התבגרות בחברה המודרנית, חברת השפע, ריבוד חברתי- מעמדות, זהות ובניית זהות, גורמי פיקוח חברתי, אידיאולוגיה והשפעתה על התנהגות האדם, תרבויות משנה והתנגשות תרבויות, קבוצות וקונפליקטים בין קבוצות, השפעה חברתית, סטאטוס חברתי, תרבות פנאי, למידה חברתית, נבואה המגשימה את עצמה, סטריאוטיפ, סטיגמה.

2.2 התלמידים :

אוכלוסיית היעד של התכנית הם תלמידים שגרים ברמלה בלוד והסביבה הקרובה ולומדים בבית הספר. התלמידים בבית הספר באים מחברה רב תרבותית יהודית ערבית, עולים וותיקים. החתך הסוציו אקונומי של התלמידים הוא בינוני ומטה.

למגמת מדעי החברה ובתוכה תחום הקרימינולוגיה יתקבלו תלמידים עם ממוצע ציונים של 70 ומעלה.

התלמידים לומדים במסלול עיוני בגרות עם יכולת לקרוא מאמרים עיוניים, לדון בהם ולכתוב עבודה עיונית. התלמידים מקבלים הנחיה לכתוב עבודה מחקרית במסגרת היחידה החמישית במדעי החברה, ההנחיה כוללת הכשרה בישומי מחשב ושימוש מושכל במאגרי מידע מתוקשבים. הנחיה זו תסייע לתלמידים בכתובת תוכנית המניעה שתידרש מהם במסגרת תוכנית זו.

אוכלוסיית התלמידים שלה מיועדת התכנית חשופה למפגשים עם תופעות פשיעה שונות- עבריינות נוער, סמים ואלימות, בעיקר בסביבת המגורים. בשכונות העולים ישנה תופעה של התפתחות חבורות רחוב, כמו כן בשכונות שבהם האוכלוסייה העיקרית היא ערבים ישנו "גטו" של פשיעה בעיקר פשיעת סמים. הדוגמאות הנ"ל משפיעות באופן ישיר על התלמידים בעיקר על אלו אשר מתגוררים בשכונות שצוינו.

במסגרת התכנית ייחשפו התלמידים לסיבות להתהוות הסטייה והעבריינות עקב המרקם החברתי המגוון אשר מתגורר בעירם. כמו כן תפתח התכנית לתלמידים "דלת" לעולם שבו יוצגו בפניהם דרכי התמודדות ופתרונות לתופעות אלו.

2.3 החברה ובתוכה בית הספר :

אזור רמלה לוד הוא אזור מוכה סמים ותופעות פשיעה רבות כמו רצח ועבריינות רכוש. לאור כל זאת פתחה המשטרה ב"מלחמה" כנגד העבריינים וסוחרי הסמים המתגוררים באזור. הפשיעה הרבה הקיימת מעיבה על חיי היום יום ועל הביטחון האישי של התלמידים ומשפחותיהם. מחוץ לבית הספר נחשפים התלמידים לסוחרי סמים ונרקומנים ועבריינים שונים, הגרים בשכונות אליהם. בתוך בית הספר מתקיימות תוכניות מניעה אשר מטרתן ל"חסן" את התלמידים בפני הנגע הסובב אותם.

בשנים האחרונות ישנה התחזקות בזהות הלאומית של הערבים אזרחי המדינה וערביי העולם בכלל. התחזקות זו תרמה לעליה בגל הטרור על רקע דתי אידיאולוגי לאומני בארץ.

כתוצאה מכך החלו לעלות על פני השטח בעיות וסדקים בדו קיום שהיה קיים במדינה.

אוכלוסיית אזור רמלה- לוד היא אוכלוסייה מעורבת יהודית ערבית שהחיים ביניהם מתאפיינת בדו קיום כלכלי חברתי וכו'.

מכיוון שאוכלוסיית בית הספר היא מיקרו קוסמוס של החברה הישראלית לכן השסע הלאומני שהתפתח בחברה הרחבה בא לידי ביטוי גם בבית הספר. התלמידים בעיקר הערבים מתלבטים בקשר לזהות הלאומית חברתית שלהם בבית הספר. כל פיגוע טרור שפוקד את ארצנו מעורר דיון קשה בקרב התלמידים בני הלאומים השונים (ערבים ויהודים).

תופעות הפשיעה השונות נפוצות מאוד בקרב בני הנוער בעיקר תופעות של ונדליזם, זאת על פי נתוני משטרת ישראל. בבית ספרנו כחלק מהמרקם החברתי הישראלי קיימת תופעת הוונדליזם בצורה מינורית.

בית הספר כחלק מהאני מאמין שלו שם לו למטרה להילחם בתופעות אלו באמצעות תקנון בית הספר, שיתוף התלמידים במועצת התלמידים ובמסגרת שיעורי חינוך. בית הספר מתאפיין בטיפול מונע מתוך הנחה שתלמיד שלומד בסביבה לימודית נקייה, מטופחת ורגועה ימנע מהתפרצויות זעם ותסכול שמביאים אותו לוונדליזם.

במסגרת התכנית התלמידים יחויבו לקחת חלק פעיל במסגרת התוכניות הערכיות יעוציות בביה"ס. בית הספר מקצה תכניות מניעה במסגרת החינוך החברתי בנושאים של: סמים, אלכוהול ונהיגה ואלומות. כחלק מתכניות אלו התלמידים צופים בסרטים, הצגות, ומאזינים להרצאות בתחומים השונים.

ביה"ס יעודד את התלמידים להתנדב למשטרה במסגרת תעודת הבגרות החברתית. במסגרת זו ייפגשו התלמידים עם האוכלוסיות השונות המרכיבות את העיר, ייקחו חלק בשיטור הקהילתי אשר קיים ברמלה ויפגשו עם מקרי הפשיעה בשטח כמובן בליווי דמויות חיוביות ובפיקוחם של השוטרים והמתנדבים האחרים.

2.4 המורה:

פרופיל המורה- השכלה: לפחות תואר B.A בתחום הקרימינולוגיה ומדעי החברה. בעל הכשרה בהנחיית כתיבת עבודות חקר. על המורה להיות מעורב בחידושי הטכנולוגיה התקשוב והמידענות ככלי עזר לביצוע המשימות הניתנות לתלמידים תוך כדי למידת התכנית.

למורה תהיה יכולת הנחיה לתלמידים על מנת לחשוף את התכנית הנלמדת במגמת הקרימינולוגיה ומדעי החברה לכלל תלמידי בית הספר באמצעות העברת תכנית מניעה בתחום הסמים שעליה התלמידים יערכו עבודה מסכמת.

תפקידו העיקרי של המורה לסייע לתלמידים להבין את התופעות הקשורות לפשיעה הנלמדות במסגרת התכנית באמצעות שימוש והדגמה מהנושאים האקטואליים העולים בחיי היומיום, לנתח את הסיבות והגורמים לתופעות אלו, להבין תיאוריות חברתיות העוסקות בתופעות אלו ולדעת לבקר תיאוריות אלו תוך כדי רגישות לרב תרבותיות האופיינית לתלמידי המגמה ולאפשר דיון חופשי פתוח ומשולל דעות קדומות בנושאים הקשים הכלולים בתכנית תוך שימת דגש על דרכי התמודדות ופתרונות אפשריים.

המורה ינסה לגרות את התלמידים לחשיבה מקורית תוך ניסיון להימנע מפגיעה ולמצוא פתרונות אפשריים למצבים המועלים בשיעורים ומהווים חלק משגרת היום.

המורה תהיה אחראית ליצירת הקשר בין תחומי מדעי החברה השונים- קרימינולוגיה וסוציולוגיה.

במסגרת העבודה הרציפה בביה"ס על המורה לקיים קשר רציף עם יועצות ביה"ס ובוני התכנית החברתית בבית הספר בשילוב הרכזת החברתית תוך שימת דגש על הנושאים המשותפים.

2.5 ייחודיות התכנית:

ייחודיות התכנית מתבטאת בנושאים הנלמדים- תיאוריות בקרימינולוגיה, סמים, טרור ומשטרה. נושאים אלו אינם נלמדים במסגרת תכניות הלימודים האחרות של משרד החינוך אלא במסגרת האקדמיה. כמו כן מתייחדת התכנית הנ"ל בדרכי הוראה- שמשלבים דיונים פתוחים המעודדים חשיבה עצמית, בדרכי הערכה- בניית תוכנית מניעה בתחום הסמים שהתלמידים מכינים, העברת שעור חינוך לשכבת י' בשיתוף יועצת השכבה בנושא שימוש לרעה בסמים, הכנת נייר עמדה, ניתוח מאמרים אקדמיים, צפייה בתוכניות וסרטונים מהאינטרנט. כל אלה מאפשרים לתלמידים לפתח מיומנויות כתיבה וקוגניציה שונות מהמקובל בהוראה פרונטאלית במקצועות האחרים.

גיוון בדרכי הוראה וחשיפת התלמידים לדרכי הוראה חלופית מתאימים לאוכלוסייה המתאפיינת

בחסך תרבותי חברתי ומאפשר להם חשיפה, רצון למעורבות ופתיחות לנושאים הנלמדים.

את התכנים של התוכנית בחרה המורה לאחר בדיקה מעמיקה ותוך התייחסות לרלוונטיות לעולמם של התלמידים ולהשקפת עולמה החינוכית. התכנים המוצגים נבחרו ראשית כיון שהשקפת עולמה החינוכית של המורה רואה

בנוער את עתיד החברה ולכן ישנה חשיבות רבה להגביר את מעורבותו כדי ליצור חברה טובה יותר, שנית נבחרו התכנים עקב האקטואליות שלהם לחברה, הנושאים הללו חשובים ונגישים יותר ומאפשרים התייחסות ומעורבות גדולה יותר.

3. מטרות התכנית:

3.1 מטרות בתחום הקוגניטיבי:

- התלמיד ידע ויבין עובדות, מושגים, עקרונות תופעות ותהליכים הקשורים לפשיעה וסטייה חברתית, טרור מודרני והתמודדות ברמת הפרט והקהילה.
- התלמיד ינתח אירועי פשיעה ברמה התיאורטית, תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות שונות.
- התלמיד ידע לנתח את תופעות הפשיעה בקרב אוכלוסיית הנוער בפרט ואוכלוסיות נוספות בכלל.
- התלמיד ידע לנתח את תופעת עבריינות הנוער בישראל ובקהילה בה הוא חי.
- התלמיד ידע לנתח את תופעת הטרור בקרב אוכלוסיות שונות בחברה בישראל ובעולם.
- התלמיד ידע ויבין את מערכת אכיפת החוק בישראל.
- התלמיד ידע ויבין את יחסי הגומלין שבין המשטרה וכוחות הביטחון לקהילה בארץ ובעולם.
- התלמיד ינתח אירועים הקשורים לפשיעה וטרור תוך יישום החומר שלמד, ויקשר בין תופעות אלו מתוך ראייה ביקורתית.
- התלמיד ינתח בצורה רפלקטיבית את תהליך כתיבת תוכנית המניעה שיבנה.

3.2 מטרות בתחום הריגשי- ערכי:

- התלמיד יגבש עמדה חיובית כלפי הקהילה.
- התלמיד יגבש עמדה חיובית לתפקידי השוטר וכוחות הביטחון.
- התלמיד יגבש עמדה חיובית כלפי שלטון החוק במדינת ישראל.
- התלמיד יגלה עניין ואמפטיה כלפי הקהילה והחברה, המשטרה, כוחות הביטחון השונים ומוסדות התקון.

- התלמיד יגלה מעורבות ביצירת אקלים בית ספרי בטוח וסובלני.
- התלמיד יגלה סבלנות וסובלנות כלפי קבוצות תרבותיות שונות בתחום בית הספר והקהילה.

3.3 מטרות בתחום המיומנויות:

- התלמיד ידע לנתח גרפים, סיטואציות טבלאות וכו'.
- התלמיד ידע להתמודד עם מאמרים אקדמיים מחקריים, לנתח אותם ולהבין את הנושא המרכזי במאמרים.
- התלמיד ידע ויבין את תכניות המניעה השונות הקיימות.
- התלמיד יפתח שימוש מושכל בספרות עזר, מקורות ביבליוגרפים, עיתונות, תקשורת ומולטימדיה על מנת לתת תימוכין לנושא הנלמד.
- התלמיד ינתח תהליכים המובילים להופעתן של תופעות סטייה, פשיעה וטרור הן ברמה האישית והן ברמה הקהילתית והממסדית.
- התלמיד ידע ליישם את הידע התיאורטי שנלמד במסגרת התוכנית.
- התלמיד יפתח יכולת של עבודה בצוות.
- התלמיד ידע להעריך את תרומתו לעבודת הצוות.
- התלמיד ידע להעריך את הקשיים של עבודה בצוות.

4. דרכי הוראה:

השגת המטרות המגוונות של התכנית דורשת שימוש במגוון שיטות הוראה, ובעיקר בשיטות המאפשרות ללומד להיות פעיל בלמידתו.

4.1 חקירה:

תהליך שבו התלמידים יחד עם מוריהם חוקרים שאלות, מעלים השערות לגבי תשובות לשאלות, מגדירים משתנים ומושגים, עורכים ביקורות ומסיקים מסקנות.

קרימינולוגים משתמשים במגוון שיטות חקר עיוניות ושיטות אמפיריות. הפעלת שיטות החקר כחלק מלימוד המקצוע מקנה לתלמידים:

- היכרות של דרכי החשיבה הקרימינולוגית והבנתה.
- היכרות של דרכי החקר הקרימינולוגי.
- לימוד של מושגים, רעיונות ותכנים ויישומם.
- הנושאים הבאים יילמדו באמצעות חקירה:
  - תיאוריות קרימינולוגיות.
  - נושא הסמים.
  - תיאוריות בתחום עבריינות הנוער.
  - נושא הפשיעה והטרור.

רצוי לשלב התנסויות בשיטת החקר בקבוצות קטנות ובעבודה אישית.

4.2 למידה חווייתית התנסותית:

תהליך שמשלב פיתוח של חשיבה קוגניטיבית עם ניתוח הצד האפקטיבי (הריגושי).

הדיון בחומר העיוני יערך תוך התייחסות לגישות תיאורטיות שונות בכל נושא. עקרונות התיאוריה יהיו מוכרים לתלמידים וישמשו אותם להסבר וניתוח תופעות חברתיות של פשיעה וסטייה בעקבות הלמידה החווייתית.

ההוראה החווייתית תבוצע באמצעות סרטים, סיורים מקצועיים, ומפגש עם אנשי מקצוע בתחומים השונים.

הנושאים הבאים יילמדו בצורה חווייתית התנסותית: במסגרת נושא **מדעי המשטרה והענישה** יבקר התלמידים בתחנת המשטרה/ בית ספר לשוטרים/ הרצאת שוטר. במסגרת נושא **הסמים** יבקר התלמידים בקהילה טיפולית לנגמלים מסמים ויפגשו עם "מכור נקי" ואנשים מהרשות למלחמה בסמים במסגרת יום מוקד שיתקיים בבית הספר.

כל הסיורים יהיו במסגרת העשרה ולא כחלק מחייב מהתוכנית בגלל בעיות תקציביות למימון הסיורים.

4.3 שימוש במחשב:

השימוש במחשב על גווניו השונים נותן לתלמידים כלים והתנסות בחוויה לימודית שונה. התלמידים ילמדו להשתמש במעבד תמלילים ובמאגרי מידע. התלמידים ילמדו לחפש נתונים, לעבד אותם בצורות שונות בעזרת המחשב ולהציגם בצורה ברורה ונאה.

הנושאים שבהם יעשה שימוש במחשב הם: גורמי אכיפת החוק והענישה במסגרת לימוד הנושא יקבלו התלמידים מטלות חיפוש שונות (נתונים סטטיסטיים, הפניה לאתרים אחרים בעולם, קריאת מאמרים וכו') באתרי האינטרנט של משטרת ישראל ושירות בתי הסוהר. לרשות התלמידים עומדים חדרי המחשבים של בית הספר והספרייה במהלך יום הלימודים ולאחריו, צפייה וניתוח כתבות על הנושאים הנלמדים ו"הלבשת" התיאוריות על תכני התוכנית. התלמידים ישתמשו בכלי GOOGLE השונים ליצירת עבודות שיתופיות, ליצירת מצגות וכו'.

4.4 דיון בנושאים רגישים:

תוכנית הלימודים הזו מתייחסת לנושאים בעייתיים מבחינה חברתית, תרבותית, ואישית בחלק מהפרקים. ציבור הלומדים הוא הטרוגני ולכן יש לתת את הדעת על הגישה החינוכית. יש ליצור בכיתה אקלים פתוח ובטוח לדיון בנושאים רגישים. תכנית זו מציבה הנחיות ברורות לדרכי ההתייחסות המצופה מהמורה במצבים אלו. המורה יבנה את מערך השיעור בהתאם לתכנים ולגישה הפדגוגית המומלצת תוך רגישות והתחשבות מרבית והיכרות עם מאפייני הלומדים בכיתתו על מנת להשיג גישה זו יש לנקוט בכמה צעדים:

- המורה והתלמידים יציגו תופעות בצורה עובדתית ולא שיפוטית.
- המורה והתלמידים ידגישו את התופעות ולא את הפרט. לדוגמה דנים בסטייה ובגורמיה אך לא בסוטה עצמו.
- המורה והתלמידים יביאו דוגמאות מגוונות להסבר תופעה לא ולא דוגמאות מעטות וקיצוניות.
- יש לשתף את התלמידים בדיונים תוך היענות לצרכים שלהם.
- יש לאפשר התבטאות חופשית תוך הקפדה על דיון ענייני ללא ביטויים שליליים העשויים לפגוע בפרט או בהשתייכות שלו.

- יש להגיב מיידית, תוך שימוש בשיקול דעת רציונאלי ללא תגובת נגד רגשית, במידה שתפרוץ תגובה של חוסר סובלנות או של אלימות מילולית.

5. דרכי הערכה :

דרכי הערכה המתאימות לתכנית הן שילוב של דרכים מגוונות המתאימות להערכה מעצבת. דרכי הערכה בתוכנית יהיו מגוונות בהתאם לרפורמה "ישראל עולה כיתה" ועל מנת לאפשר לתלמידים להתנסות במגוון רחב של הערכות חלופיות שדורשות חקר ויכולת ארגומנטציה.

6. מספר הכולל של יחידות הלימוד בתכנית :

תכנית הלימודים הייחודית בקרימינולוגיה אינה עומדת בפני עצמה אלא רק בצירוף עם תחומים אחרים במסגרת של 5 יחידות לימוד במדעי החברה. התכנית תכלול 2 יחידות לימוד שיצורפו ל 2 יחידות לימוד בסוציולוגיה כיון שרוב התיאוריות העוסקות

משקל	הנושאים	המטרה	המטלה	
15%	במהלך השנה יתקיימו 3 מבחנים אחד בכל רבעון בהתאם לחומר הנלמד עד לאותה נקודת זמן.	התלמיד יתמודד עם בחינה על החומר הנלמד	3 מבחנים	1.
5%	עבריינות נוער, תאוריות בקרימינולוגיה. כל סוגיה אקטואלית שתעלה במהלך שנת הלימודים.	דיון מעמיק בסוגיה אקטואלית, ניסוח ותרגול טיעונים משכנעים ולוגיים התומכים/מתנגדים לסוגיה, תרגול מיומנות של עמידה מול קהל, תרגול מיומנויות של שיתוף פעולה ועבודת צוות.	משפט מבוים	2.
15%	סמים, עבריינות נוער, תוכניות מניעה.	התלמידים יתנסו בבניית תוכנית מניעה ראשונית בתחום הסמים, יתרגלו עבודה בצוות, ישתמשו בטקסטים אקדמיים לצורך כתיבת העבודה ויערכו רפלקציה אישית על התהליך.	תוכנית מניעה	3.
5%	סוגי סמים, סוגי שימושים בסמים.	המטרה שהתלמידים יתרגלו עמידה מול קהל, תרגול המושגים שלמדו והתנסות בלמידת עמיתים.	שעור חינוך	4.
5%	פשע מאורגן, טרור ופשיעה הדומה והשונה	המטרה היא ללמד את התלמידים קריאה וסיכום של מאמרים אקדמיים	אוריינות אקדמית	5.
5%	סוגי עבירות, עבריינות נוער, פנולוגיה, מדעי המשטרה. כל סוגיה אקטואלית שתעלה במהלך שנת הלימודים.	התנסות בקריאת מאמרים אקדמיים בתחום הדעת, ניסוח טענה ברורה בתחום הדעת, ניסוח נימוקים לטענה.	נייר עמדה	6.
20%	נושאים שילמדו במהלך השנה.	שינון החומר הנלמד ויישומו בבחינת מתכונת .	בחינת מתכונת	7.
30%	נושאים שילמדו במהלך השנה	שינון החומר הנלמד במהלך השנה ויישומו בבחינת בגרות.	בחינת בגרות	8.

בתחומי הדעת השונים שהוצגו בתכנית רואות בסביבה ובקהילה שבה גדל והתחנך הפרט את הגורם העיקרי והמשפיע ביותר על התנהגותו. יחידת הלימוד החמישית (עבודת חקר) תהיה בתחום מדעי החברה .

סה"כ יילמדו 180 שעות בפריסה של שנה אחת, בכיתה יב'. לאור הרפורמה החדשה נוכחתי לראות כי תלמידי יא קורעים תחת נטל גדול מאוד של מטלות ובחינות בגרות. על מנת להקל עליהם וכדי להפיק מהלמידה תוצאות טובות יותר ראיתי לנכון לקבץ בשנה אחת את הלמידה. התלמידים יקבלו 6 ש"ש במהלך כל השנה.

160 ש"ש מיועדות לצורך הוראת הנושאים השונים (מושגים ותאוריות).

10 ש"ש לצורך עריכת המבחנים.

10 ש"ש להנחיה והכנה של הערכות חלופיות המופיעות בתוכנית.

7. ביבליוגרפית חובה לתלמיד :

1. אלירם י. (1996), משטרה וחברה, הוצאת מולטיפרס.
2. נתניהו ב ואחרים. (1987), הטרור אוסף מאמרים, ספרית מעריב.
3. שוהם ש.ג., ואדד מ. (2004) קרימינולוגיה, הוצאת שוקן.

8. כותבי התכנית :

גב' מירב שקד בוגרת אוניברסיטת בר אילן בעלת B.A בתחום מדעי החברה וקרימינולוגיה ו M.A במנהל ומדיניות ציבורית. מלמדת את התכנית בקרימינולוגיה ומדעי המשטרה 16 שנים ורכזת פדגוגית.

סייעה בכתיבה ובעריכה גב' מזור אורנה בעלת תואר M.A בספרות.

9. פירוט התכנים של התכנית :

מטרות:

- ידע- הכרת התופעה, תיאוריה.
- הבנה- הבנת גורמים, מניעים, סיבות ודרכי התמודדות.
- השוואה- השוואה בין תיאוריות, השוואה בין מצבים, השוואה בין תופעות.
- יישום- ניתוח מקרים ע"פ תיאוריות מוכרות.

ש"ש	מושגים	מטרות	רשימת מקורות	הנושא	
<u>תיאוריות בקרימינולוגיה</u>					
מבוא					
4	מדע בינתחומי עבריינות, פשע, סטייה חברתית, יחסיות הסטייה, עבירה טבעית, סקר קורבנות, סקרי דיווח עצמי, עבריינות סמויה ניתוח קוהורטות, רצח, הריגה, "יסודות כוונת התחילה", הטרדה מינית, שוד.	ידע, השוואה	שוהם 2004 עמ' 13-29, 36-84.	<u>מבוא לקרימינולוגיה</u> * מדע או דסיפלינה. * הגדרות הסטייה השונות. * דרכי מחקר בקרימינולוגיה * סוגי עבירות שונות	1.
2	האסכולה הקלאסית, האדם הרציונאלי, אסכולה נאו-קלאסית, אסכולה פוזיטיביסטית, האדם העברייני, אחריות חברתית, אחריות מוסרית, החוק של רמת הרוויה העבריינית, דטרמיניזם.	ידע, השוואה	שוהם 2004 עמ' 29-35	ההיסטוריה של הקרימינולוגיה המודרנית. • האסכולה הקלאסית. • האסכולה הפוזיטיביסטית.	2.

5	אטביזם, עבריין מלידה, עבריין חולה רוח, אימבציליות מוסרית, עבריין בכורח המקרה, קרימינולואיד, עבריין אידיאליים. טיפוסי גוף, מזומורפי, אקטומורפי, אנדומורפי.	ידע, הבנה, השוואה ויישום	שוהם 2004 עמ' 93-122 זלבה 1998 311-312	<u>תיאוריות ביולוגיות קלאסיות לתוקפנות.</u> <ul style="list-style-type: none"> • לומברוזו. • שלדון 	.3
5	פסיכופטיה, רמות המודעות (תת- מודע, סמוך- למודע, מודע), מימדי האישיות (סתמי, אני, אני עליון). טכניקות נטרול, טכניקות לנטרול רגשי האשם, מנגנוני הכחשת האחריות למעשה, הכחשת הנזק, הכחשת מצב, הפניית האשמה כלפי המאשים, פנייה לערכים נעלים יותר, כוונה להשיב בעתיד את הנזק לקדמותו, בקרה מבפנים ומבחוץ.	ידע, הבנה, השוואה ויישום	שוהם 2004 עמ' 170-283 אדד מ. 1989- העבריין בהתהוותו.	<u>תיאוריות פסיכולוגיות לעבריינות.</u> <ul style="list-style-type: none"> • גישות פסיכואנליטיות • טכניקות נטרול. 	.4
4	הפנמה, הזדהות, התניה, אינסטינקטים, למידה, חיקוי, חיזוק ישיר, חיזוק נצפה, חיזוק עצמי, הנעה.	ידע, הבנה	שוהם 2004 עמ' 154 אדד מ. העבריין בהתהוותו עמ' 106-107	<ul style="list-style-type: none"> • למידה התנהגותית- בנדורה • תאוריית הבלימה- רקלס 	.5

תיאוריות סוציולוגיות לעבריינות

3	סטייה ראשונית, סטייה משנית, תג, תהליך הטלת התג, נבואה המגשימה את עצמה, הקושי להשתחרר מהתג, הנערה הסוטה, הסכנות שבתיוג, השעיר לעזאזל, חוסן אנטי תיוגי.	ידע, הבנה, השוואה ויישום	שוחם 2004 עמ' 449-525	תיאורית התיוג. <ul style="list-style-type: none"> • הבסיס לתיאוריה. • המשמעות החברתית. • יישומה במציאות. 	.6
2	התנגשות תרבויות, הלם תרבות, תיאוריית ההזדמנויות השוות, חסימת הזדמנויות, שאיפה לשיפור המצב הכלכלי, התרופפות הסמכות, תיוג מהגרים, עבריינות נוער מהגרים, מעבר מחברה מסורתית למודרנית, מהגרים ופשע.	ידע, הבנה, יישום	שוחם 2004- עמ' 365-401	* הגירה ופשעה.	.7
3	אנומיה חברתית, תהליכים אנומיים, גורמים מעודדי אנומיה חברתית, אנומיה אישית, מטרות חברתיות ואמצעים להשגתן, קונפורמיות, חדשנות, ריטואליזם, מרדנות,	ידע, הבנה, השוואה ויישום	שוחם 2004 עמ' 404-448	אנומיה- אנומיה חברתית- דירקהיים אנומיה אישית- מרטון.	.8
3	פיקוח ובקרה כבולמי פשע, מחויבויות, אמונות, דימוי עצמי חיובי, רגשי אשמה, ערכים וצרכים, בקרה מבפנים, בקרה מבחוץ, איזון בקרות, המשפחה ההרוסה, מתחים במשפחה, המשפחה העבריינית, יוקרת משגר הנורמות.	ידע, הבנה, השוואה ויישום	שוחם 2004 עמ' 404-448	<ul style="list-style-type: none"> • משפחה ועבריינות. • תיאורית הפיקוח- הירשי. 	.9
5	למידה עבריינית, התחברות דיפרנציאלית, קבוצה אינטימית, יחסי תלות, מגע בינאישי ישיר, משתנים ביחסים חברתיים: תכיפות, משך, ראשוניות, אינטנסיביות, מהות המסרים המועברים: ערכים התנהגויות, טכניקות, תירוצים, למידה עבריינית באמצעות הזדהות, הזדהות דיפרנציאלית, מודל חיקוי והזדהות, טיפול ושיקום ע"פ סאטרלנד- קרייסי, השתתפות העברייין בשיקום עבריינים אחרים, התחברות דיפרנציאלית לשומרי חוק, הגנב המקצועי.	ידע, הבנה, השוואה ויישום	שוחם 2004 עמ' 338-364	התחברות דיפרנציאלית- סאטרלנד. <ul style="list-style-type: none"> • הזדהות דיפרנציאלית- גלזר. • טיפול ושיקום- קרייסי. 	.10
2	מאפיינים, פיתויים והזדמנויות, אנומיה חברתית, עבריינות סמויה, ערכי חברת השפע, מעילות כספים, פשיעת מחשבים.	ידע, הבנה	טננבאום א. 2003 עמ' 105-113	דיון בבעיות נבחרות בפשיעה. <ul style="list-style-type: none"> • צווארון לבן 	.11

4	פשע מאורגן- הגדרות, מאפייני הפשע המאורגן, תיאורית הקונפליקט, הגירה ופשע מאורגן, פשע מאורגן בישראל כיום, הקשר בין פשע מאורגן לעבירות פליליות אחרות, מקורות כספים של הפשע המאורגן.	ידע הבנה ניתוח	שוהם 2004 עמ' 526-538 עמ' 60-76	* הפשע המאורגן	12.
---	--	-------------------	---	----------------	-----

עבריינות נוער

3	זהות, משבר ומחוייבות, חסר הגיבוש, המשועבד, בעל האורכה, משיג הזהות.	ידע, הבנה	מוס 2002 עמ' 80-98 עמ' 163-165	מבוא- תיאוריות על גיל ההתבגרות. • זהות לעומת חוסר גיבוש התפקיד- מרסיה	13.
2	אוטונומיה, חרדה מתורבתת, ערכים מוסריים, נורמות.	ידע, הבנה	מוס 2002 עמ' 163-165	* חרדה מתורבתת- אליסון	14.
3	הגדרות, היקף התופעה, מאפייני העבריינים, מאפייני עבירות הנוער, "חוק הנוער (טיפול והשגחה) תש"ן 1960", "חוק הנוער (שפיטה ענישה ודרכי טיפול) תשל"א 1971",	ידע, הבנה, שוואה ויישום	זלבה 1998 עמ' 163-184 שוהם 2004 עמ' 539-553	<u>עבריינות נוער- הרקע על התופעה.</u> • היקף התופעה. • אפיון האוכלוסייה. • בעיות מיוחדות עם נוער.	15.

תיאוריות בעבריינות נוער

5	תיאורית הקונפליקט החברתי, תת תרבות ועבריינות, עבריינות לא רווחית, ערכי המעמד הבינוני מול ערכי מעמד נמוך, סמלי המעמד הבינוני, היפוך תגובה, תסכול סטאטוס. חברת השפע, תרבות הפנאי, שעמום כגורם לעבריינות, ספורט ואלימות, הזדמנויות ופיתויים, חוסר שקט עירוני, בית הספר ועבריינות.	ידע, הבנה, השוואה ויישום	רוט 1993 עמ' 177-195	תיאוריות תת תרבות והקשר לפשיעה. <ul style="list-style-type: none"> אלברט כהן- תת תרבות עבריינית תת תרבות הנובעת מתרבות הפנאי- דאונס ורוט. 	16.
4	מאפייני תת התרבות העבריינית, אמצעי תקשורת ופשיעת נוער, פנאי, שעמום וחוסר אמצעים, סוגי כנופיות נוער, כנופיות הכיף, אלימות, רכוש, נוער במצוקה מרד זכרי נוער בני טובים לעומת נוער מצוקה.	ידע, הבנה, השוואה ויישום	שוהם 2004 עמ' 556-566	תיאוריות לעבריינות נוער- נוער מצוקה ובני טובים. * כנופיות נוער.	17.
מניעת עבריינות					
4	פעולות שגרתיות, זמינות בקורבן, תהליכים ומגמות של פשיעה בקהילה, הקשר לתאוריית הבקרה, שיטת המבחן, יעילות המבחן, נוער בבתי כלא, טיפול המשטרה בבני נוער.	ידע הבנה ויישום	גבע 1996. עמ' 27-34	<ul style="list-style-type: none"> תאוריית הפעולות הרוטיניות. טיפול ומניעה של נוער. 	18.

סמים

4	פקודת הסמים המסוכנים, תופעת הסמים בחברה המודרנית, הקשר בין הסמים לפשיעה, טיפול המשטרה בנושא הסמים.	ידע	טייכמן 1991 עמ' 17-43	סמים- ההיבט הפלילי.	19.
---	--	-----	------------------------------	---------------------	-----

			זלבה 1998 עמ' 156-161		
3	בעיה חברתית, ממד סובייקטיבי, ממד אובייקטיבי. הנזקים החברתיים, תלות, לגליזציה של סמים, שיקום נרקומנים- אכזבה ותקווה.	ידע	גוד 2002 עמ' 176-178 טייכמן 1991 עמ' 128-130 עמ' 196-197	<ul style="list-style-type: none"> שימוש בסמים הבניה של בעיה חברתית. סמים- ההיבט החברתי. 	20.
4	סמים מעוררים, סמים מדכאים, משככי כאבים, סמים נרקוטיים, סמי הזיות, התמכרות, תלות. חומר פסיכואקטיבי, צריכת אלכוהול כרונית אלכוהוליזם.	ידע הבנה	גוד 2002 180-182	סיווג של סמים והשפעותיהם. סמים חוקיים- שימוש באלכוהול וטבק.	21.
4	שימוש רפואי, שימוש חוקי, שימוש לרעה, שימוש אינסטרומנטאלי.	ידע הבנה, השוואה	גוד 2002 עמ' 182-194	היקף השימוש בארה"ב ובישראל- הדומה והשונה.	22.
4	שימוש כרוני, מעמד חברתי, קונפליקט בין מעמדות.	ידע הבנה	גוד 2002 186-188	תיאורית הקונפליקט כהסבר לצריכת סמים ולהשפעותיו ההרסניות של הסם.	23.
מניעה					
3	מניעה, חיסון, גורם סיבתי, גישה חיסונית, גישה מניעתית, גישה התפתחותית.	ידע, הבנה	טייכמן 1991 עמ' 148-159	תכניות מניעה- מבוא	24.
3	מניעה אוניברסלית, גורמי סיכון, גורמי הגנה.	ידע, הבנה	טייכמן 1991 עמ' 148-159	תוכניות מניעה ראשוניות- מאפיינים	25.
3	מניעה סלקטיבית	ידע, הבנה	טייכמן 1991	תוכניות מניעה שניוניות- מאפיינים	26.

			עמ' 148-159		
3	מניעה אינדקטיבית, קהילה טיפולית, תכנית 12 הצעדים.	ידע, הבנה	טייכמן 1991 עמ' 148-159	תוכניות מניעה שלישוניות- מאפיינים	27.

טרור ופשיעה

4	הגדרה מילונית, הגדרה מודרנית, הגדרת מכון יהונתן, בעיות בהגדרת הטרור, הגדרה כפונקציה של תפיסה מדינית והשקפת עולם.	ידע	נתניהו 1987 עמ' 25-35	הגדרות הטרור המודרני. <ul style="list-style-type: none"> • טרור אישי. • טרור קבוצתי. • טרור חברתי. • טרור מדיני. 	28.
4	טרור באירלנד, טרור בארץ ישראל, I.R.A התקוממות עממית, פשיעת רכוש כאמצעי להשגת כספים לפעולות טרור.	ידע והבנה	סרט: "מאה שנות טרור- טרור נגד קולוניאליזם, טרור לעצמאות"	טרור פשיעה ומלחמות לעצמאות. <ul style="list-style-type: none"> • אירלנד • ישראל 	29.

4	עמדות הדתות המונותאיסטיות באשר לטרור ומלחמה, טרור ואיסלאם, הזרם השיעי וגישתו לטרור, הטרור בעקבות עליית משטר חומייני באיראן, טרור החיזבאללה בלבנון, אל קעיידה והאחים המוסלמים, תופעת ההתאבדות ו"השהידים".	ידע והבנה	סרט: " מאה שנות טרור – דת וטרור" נתניהו 1987 עמ' 97-103	דת טרור ופשיעה. • הטרור האיסלמי. • טרור קתולי פרוטסטנטי.	30.
5	הארגון לשחרור פלשתינ פלגיו השונים, יחסם לטרור ופעילות הטרור מאז הקמתם, החמאס הג'יהד האיסלמי ופעולות הטרור שלהם, האינתיפדות והטרור, השאיפות לעצמאות לאומית והטרור הדתי.	ידע הבנה ויישום	נתניהו 1987 ברנרד לואיס עמ' 85-90	הטרור הפלסטינאי ועבריינות. • שילוב של טרור דתי ואידיאולוגי.	31.
5	סקירה- אל קעידה, E.T.A, השונה והמשותף מאפיינים ודרכי פעולה. ארגוני טרור וארגוני פשע- השווה והשונה, מאפיה וטרור, מנהיגי טרור ומנהיגי פשע, אינטרסים לפעילות משותפת.	ידע הבנה, השוואה	מנחם אמיר- 107-127 דוידוף א. 2003 מאמר מהאינטרנט	ארגוני טרור מודרניים- סקירה. ארגוני טרור וארגוני פשע מאורגן.	32.
4	פרופיל לטרוריסט המדיני ופרופיל לעבריין החברתי- השונה והמשותף, מרכיבים פסיכולוגיים וחברתיים, תיאוריות ביולוגיות מודרניות להסבר נטייה ל אלימות ופריעת חוק.	ידע הבנה והשוואה	נתניהו ב. – מלחמה בטרור עמ' 33-47	הטרוריסט המדיני והעבריין החברתי- הדומה והשונה.	33.
3	פשיעת נשים וטרור באמצעות נשים- שונה ומשותף, יחס החברה המודרנית לטרור נשי, יחס החברה המסורתית לטרור נשים ופשיעת נשים, תפקיד האישה כסייעת לטרור באיסלאם, נשים בשירות הטרור- פשרה בחוקי הדת, תיאוריות לעבריינות נשים וטרור נשים.	ידע והשוואה	הוד א. 2002 עמ' 4-9	נשים ופשיעה אידיאולוגית.	34.

אכיפה וטיפול

5	<p>שיתוף פעולה בינלאומי בין ארגוני ביון, מודיעין וטרור- האינטרס המשותף, יחידות מיוחדות ללוחמה בטרור, שיטות לוחמה חדשות, פגיעה במנהיגי טרור, פגיעה וסנקציות כנגד מדינות תומכות טרור.</p> <p>הסכמים בינלאומיים למלחמה בטרור, עיקרון הפתיחות, טרור ופשעים כנגד האנושות, טרור וחוק בינלאומי, הצהרת בריסל, בית הדין לפשעי מלחמה בהאג.</p>	<p>ידע הבנה והשוואה</p>	<p>ידלין עמוס-אוניברסיטה משודרת 2003</p> <p>קלטת שידור נתניהו 1987 עמ' 153-187</p>	<p>התמודדות כוחות הביטחון בעולם ובישראל בתופעת הטרור המודרני.</p> <p>מערכת אכיפת החוק ומדיניותה בנושאי פשיעה וטרור.</p>	35.
4	<p>הכחשה והשלמה, תופעות נפשיות פוסט-טראומטיות, השפעת הפגיעה על עמדות ודעות, היחס החברתי לקורבנות פשיעה וקורבנות טרור.</p>	<p>ידע ויישום ידע השוואה ויישום</p>	<p>נתניהו 1987 עמ' 189-199 איילון ע.- 2002 עמ' 18-25</p>	<p>השלכות הטרור המודרני על חיי האזרחים בקהילה.</p> <p>קורבנות פשיעה וטרור- הדומה והשונה.</p>	36.
4	<p>היבטים משותפים בין שתי התופעות, המבדיל והמאחד, דרכי התמודדות וצפי עתיד.</p>	<p>ידע הבנה יישום והשוואה</p>		<p>סיכום פשיעה וטרור תוך התייחסות לתיאוריות קרימינולוגיות, סוציולוגיות ופסיכולוגיות, טיפול משטרתי וקהילתי.</p>	37.

מדעי המשטרה

המשטרה כארגון

2	משטרה כארגון- שיטור כפונקציה חברתית, ערבות הדדית, הסכמה הדדית, טיטינג, טיטינגמן, "הזדעקות", הנדרד, הנדרדמן, שופט, שופט שלום, הקונסטיבל, "צ'רלי", סיור והשגחה, החוק לשיפור המשטרה 1829, שיטור מודרני, הפרדת הרשויות, מניעת פשעים.	ידע	אלירם- 1996 עמ' 42-62 סרט: משטרת ישראל תפקידיה ומטרותיה	התפתחות המשטרה המודרנית כתוצר של שינויים חברתיים	38.
2	סדר ואי סדר חברתי, סדר חברתי מול חופש הפרט, גורמים מלכדים/ מפוררים בקהילה, משטרה ושיטור, שיטור לא פורמאלי, חברה יציבה/ לא יציבה, שיטור וזכויות אזרח- הקונפליקט.	ידע והשוואה	גימשי 2003 עמ' 39-55	דמוקרטיה ומשטרה. • חירות מול כפייה.	39.
2	סגנונות שיטור, השוטר האכפתי, השוטר הנלחם בפשע בקנאות, השוטר בסגנון העובד הסוציאלי, סגנון המשגיה, שיטור מסורתי, שיטור שירותי, שיטור קהילתי, שיטור לפתרון בעיות, איכות החיים בקהילה, שיתוף האזרח, שיתוף פעולה עם שרותי העזר, מהפכת השרות, פרויקטים ומודלים של שיטור קהילתי, מניעה, השיטור הקהילתי מול השיטור המסורתי.	ידע והשוואה	אלירם 1996 עמ' 220-235 סרט: המשטרה הקהילתית	שיטות שיטור. • שיטור מסורתי. • שיטור אכיפתי. • שיטור קהילתי.	40.
2	חקירה מדעית, תפקידי הזיהוי הפלילי, מעבדות מז"פ, מז"פ בבית המשפט, יישומי מדע וטכנולוגיה.	ידע	אלירם 1996 זלבה 148-150 סרט: מז"פ	זיהוי פלילי	41.
2	אכיפת החוק, אמצעים לאכיפת החוק, אמצעים להשלטת סדר, שימוש בכוח סביר, יחידות הסיוור והמבצעים- ביטחון פנים, אירועי פח"ע, חבלן משטרה, מרד"מ, סמכויות המשטרה באירועי סדר.	ידע ויישום	גילון כ. 2001 עמ' 226-453	המשטרה וכוחות הביטחון וטיפולם באירועי פח"ע פשיעה וסדר ציבורי.	42.
2	טווח שיקול הדעת, חסינות, סמכויות השוטר, שחיקת שוטרים, הפרת זכויות אזרח, תרבות משטרה, שחיתות שוטרים, דו"ח ועדת קנאפ, "אוכלי בשר", "אוכלי עשב", שבועת השוטר האמריקאי, כללי האתיקה המשטרית.	ידע ויישום	אלירם 1996 עמ' 267-278 זלבה 1998 עמ' 186-225	אתיקה משטרית. • שיקול דעת. • סטיות שוטרים. • שחיתות. • אלימות • הפרת זכויות.	43.

2	ניתוח צרכים של קהילה, משטרה מקומית, משטרות פרטיות, שיטור ממוקד קהילה, שיטור לפתרון בעיות, סדרי עדיפויות- המשטרה היום ובעתיד.	ידע	אלירם 1996 עמ' 308-316	המשטרה לקראת העתיד.	44.
פנולוגיה					
4	הפנולוגיה (תורת העונש), מאפייני העונש, צידוקים לעונש, גישה תגמולית, גישה תועלתית, אמנה חברתית, איזון בין טוב לרע, העונש כגורם היוצר שיווי משקל, הענישה בחברה השבטית המוקדמת, בוררות, שיפוט מקומי, ענישה ממלכתית. אחידות או סלקטיביות בענישה, הגישה הפונקציונליסטית מול גישת הקונפליקט, ענישה וערכי מוסר, מערכת אכיפת החוק, אוכלוסיות היעד בענישה.	ידע והבנה	שוהם ושביט 1997 עמ' 11-27 שוהם ושביט 1997 עמ' 27-68	מבוא לפנולוגיה. היבטים הסטורים וכלליים. מהות הענישה.	45.
3	הרתעה, רמת ודאות סובייקטיבית, נקם ותגמול, עקרון "מידה כנגד מידה", תיקון טיפול ושיקום, המודל הרפואי, "דוח מרטינסון 1974", מניעה הגבלה והרחקה, נטילת הכושר, מודל הצדק, עונש מוות, מאסר, פאנאופטיקון, שיטת ההפרדה, מלחמת השיטות, הקנס, מאסר בעקבות אי תשלום קנס, שיטת הקנס היומי.	ידע הבנה והשוואה	שוהם ושביט 1997 עמ' 79-173	מטרות הענישה ודרכי הענישה. <ul style="list-style-type: none"> • מטרות תועלתיות. • מטרות לעיתים תועלתיות. • מטרות לא תועלתיות. 	46.
אכיפת הענישה					
3	מכאובי מאסר, תהליך הפרזוניזציה, בתי הסוהר כמוסד טוטאלי, פתרונות לבעיות המאסר, מאסר על תנאי, מאסר סירוגי, מאסר סוף שבוע, מאסר תקופתי, עבודות שירות, שרות בתי הסוהר, מטרות המאסר, בתי הסוהר בישראל, מקומות כליאה, הצפיפות בבתי הסוהר, בעיות הסמים, אלימות בבתי הסוהר, מעצר עד תום ההליכים, מדיניות שב"ס.	ידע הבנה ויישום	שוהם ושביט 1997 עמ' 174-242	המאסר בעולם ובישראל <ul style="list-style-type: none"> • היבטים היסטוריים. • בעיות. • חלופות. 	47.

נספחים

ביבליוגרפיה חובה למורה

- אדד מ. (1989), העבריינין בהתהוותן, הוצאת אור עם.
- אדד מ., וולף י. (2002) עבריינות וסטייה חברתית- תיאוריה ויישום, בר אילן.
- איילון ע. (2002), טיפול נפשי בקהילה עבור קורבנות טרור.
- ברקו ע. (2004) בדרך לגן עדן, משכל.
- גבע ר. (1996), אסטרטגיות במניעת פשיעה, גרפ פרס ירושלים.
- גילון כ. (2001), שב"כ בין הקרעים, הוצאת ידיעות אחרונות.
- גימשי ד. (2003) משטרה בדמוקרטיה, משטרת ישראל, ירושלים.
- דוידוף א. (2003) פשע מאורגן בארץ ובעולם- תאוריות ומציאות www.planet.nana.co.il
- הוד א. (2002), "פשיעת נשים", מראות המשטרה כרך מס' 180.
- הנטינגטון ס. (2003), התנגשות הצביליזציות, הוצאת שלם.
- זלבה . (1998), משטרה- אסופת מאמרים, הוצאת משטרת ישראל.
- טייכמן מ. (1991), לחיות בעולם אחר, הוצאת רמות.
- טננבאום א. (2003), על שוטרים וגנבים, אוניברסיטה משודרת משרד הביטחון.
- כספי י. (1996) סמים מסוכנים- מדיניות פיקוח אכיפה ומשפט, הוצאת תמר ת"א.
- מוס ר.א, (2002) תיאוריות על גיל ההתבגרות, ספרית פועלים.
- נתניהו ב. (1987), הטרור כיצד יוכל המערב לנצח, ספרית מעריב, ת"א.
- רוט הלר ד. ונוה נ. (1993), היחיד והסדר החברתי, הוצאת עם עובד.
- שוהם ג.ש, אלימות, אור עם.
- שוהם ג.ש, אדד מ. (2004) קרימינולוגיה, שוקן.
- שוהם ג.ש, אדד מ. (2004), ריק ללא שובע, בבל.
- שוהם ש.ג ושבית ג. (1990), עבירות ועונשים, הוצאת עם עובד.
- פשע מאורגן- משרד המשפטים (2003) www.justice.gov.il

עבודה מסכמת לתחום מניעת הסמים.

קריטריונים והנחיה לעבודה מסכמת בתחום הסמים

הוראות לתלמיד:

- את העבודה יש להגיש בצורה אסתטית ומסודרת.
- יש להעזר בלפחות 5 מקורות בביליוגרפיים- 2 מחומר הלימוד ויתר המקורות הנוספים ממאגרי מידע שונים- אינטרנט, ספרים כתבי עת וכו'.
- את העבודה יש להכין בזוגות.
- בעבודה עליך להתייחס לשאלות הבאות:

1. בנה תכנית מניעה ראשונית מסמים.
2. כתוב מבוא לתוכנית ובו תסקור בקצרה את התחום שבו עוסקת התוכנית, הצגה והגדרה של תוכניות מניעה ודוגמא כללית לשתי תוכניות מניעה קיימות.
3. אפיין את האוכלוסייה שאליה ייעדת את התכנית: גיל, לאום, אזור מגורים, מין מצב סוציו אקונומי ושלושה מאפיינים ייחודיים לאוכלוסייה זו.
4. הגדר מהו גורם סיכון, ציין והסבר את גורמי הסיכון של אוכלוסיה זו- 4 גורמי סיכון שונים.

5. הגדר מהו גורם הגנה, ציין והסבר את גורמי ההגנה של אוכלוסייה זו – 4 גורמי הגנה שונים.
6. הצע שתי פעילויות מתאימות לאוכלוסייה שבחרת במסגרת התכנית תוך יצירת קשר לגורמי ההגנה והסיכון.
7. בנה מצגת שתציג את הדגשים העיקריים של תכנית המניעה שלך (10 שקופיות).
8. כתוב רפלקציה אישית. ברפלקציה התייחס לנקודות החזקה שלך בתהליך כתיבת העבודה ולנקודות החולשה (שתי נקודות חוזקה ושתי נקודות חולשה). הצג דבר אחד שהיית משנה בתהליך העבודה שלך.

קריטריונים להערכת העבודה:

חלק העבודה	ניקוד	דרישות
מבוא	5	במבוא יש להציג את התחום שבו תעסוק העבודה- תכניות מניעה (1), יש להגדיר ולהציג מהם תכניות המניעה(2), יש להביא דוגמא כללית לשתי תכניות מניעה קיימות(2).
מאפייני האוכלוסייה	20	הצגת האוכלוסייה ומאפייניה- לאום(2), גיל(2), מין(2), אזור מגורים(2), מצב סוציו אקונומי(3), ומאפיינים ייחודיים(3 מאפיינים) (9).
גורמי סיכון	10	הגדרת המושג גורמי סיכון (2), הצגת 4 גורמי הסיכון של האוכלוסייה שנבחרה (8).

גורמי הגנה	10	הגדרת המושג גורמי הגנה (2), הצגת 4 גורמי ההגנה של האוכלוסייה שנבחרה (8).
פעילות	20	הצגת פעילויות תוך יצירת קשר בינם לבין גורמי ההגנה והסיכון. יש לפרט שתי פעילויות (10 נקודות לכל אחת מהפעילויות) <u>תוך הצגת</u> הפעילות (4), מטרת הפעילות (1), זמן הפעילות (1), ע"י מי מועברת הפעילות (1) ואופן העברת הפעילות (1), קישור הפעילויות לגורמי ההגנה והסיכון (2).
מצגת	20	המצגת צריכה לכלול 10 שקופיות. המצגת צריכה להיות תמצית העבודה שנכתבה והיא צריכה לכלול את כל פרקי העבודה הכתובים, את המצגת יש לצרוב ולהגיש על CD .
רפלקציה אישית	10	הצגת 2 נקודות חוזק של התלמיד במהלך העבודה (4), הצגת 2 נקודות חולשה של התלמיד במהלך העבודה (4), הצגת דבר אחד לשינוי (2)
צורת העבודה	5	מינימום 10 עמודים, גודל וסוג הכתב DAVID 14, רווח של 1.5, מספור עמודים(1), שער(1), תוכן עניינים(1), הערות שוליים(1), יש לצרף רשימה ביבליוגרפית(1).

אוריינות אקדמית

"ארגוני טרור וארגוני פשע מאורגן: הדמיון, השוני והקשר ביניהם" - פרו"פ אמריטוס מנחם

אמיר.

קראו את המאמר של פרופ' מנחם אמיר וענו על השאלות הבאות:

1. הציגו את ההבדלים השונים בהגדרות של המושג "טרור" כי שמופיעים במאמר.
2. הציגו את הקשר בין ארגון טרור לארגון פשע מאורגן.
3. הציגו את שלושת סוגי היחסים הקיימים בין ארגוני הארור לבין ארגוני הפשע המאורגן.
4. הציגו 2 נקודות דימיון ו 2 נקודות שוני בין שני סוגי הארגונים המוצגים במאמר.

המאמר מופיע באינטרנט וצילום שלו נמצא גם בספריית ביה"ס.

את העבודה יש לשלוח אלי באמצעות המייל הארגוני (זוהי כתובת המייל היחידה שממנה ואליה
אקבל את העבודות)

meravcha@lilienthal.ort.org.il

נייר עמדה ככלי להערכה חלופית

נייר עמדה - מעין מאמר קצר המציג עמדה של כותב או קבוצה בנושא מסוים במטרה להביאו למודעות הקורא או לשכנעו. נייר עמדה צריך להיות כתוב באופן לוגי, תוך שימוש באסטרטגיית הטיעון, ומבוסס על המאמרים של תוכנית הלימודים או על מושגים ותיאוריות. נייר עמדה יכול להיכתב סביב סוגיה עקרונית תיאורטית או ערכית בתחום הדעת. נייר עמדה מהווה אמצעי לסיכום נושא לימודי וחלופה להערכת הלומדים. חלופה זו מעודדת ללמידה אקטיבית ובודקת את הבנת הנושא ויישומו ומעודדת את הלומד לחשוב ולנקוט בעמדה ולהביע בצורה מושכלת ורציונאלית.

מטרות

- התלמיד יבין מושגים ותיאוריות בקרימינולוגיה
- התלמיד יתנסה בקריאת מאמרים בתחום הדעת
- התלמיד ינסח נקודות מרכזיות הנובעות מהמאמרים
- התלמיד ינסח טענה ברורה בתחום הדעת.
- התלמיד ינסח נימוקים (מסוג ראייה או הסבר) לטענה, בהתבסס על מאמרים שיקרא, תוך שימוש במושגים ותיאוריות שלמד.

כתיבת נייר עמדה בנושא עבירות ועונשים

❖ מבנה נייר עמדה – הנחיות לתלמיד

עליך לנסח נייר עמדה בנושא "עבירות ועונשים" המיועד ליו"ר ועדת חוק ומשפט בכנסת במטרה לבחון את ההלימה בין העבירה וחומרתה לבין הענישה המצוינת בחוק.

בנייר העמדה צריכים להיות המרכיבים הבאים:

1. פירוט והסבר של הנושא הנדון- עליכם לבחור סוג עבירה אחת מהרשימה שנמצאת בחומר הלימוד ולהציג אותה באמצעות שני מקורות שונים.
2. הסבר את ההתייחסות לעבירה בחוק העונשין.
3. חווה דעתך על ההלימה בין העבירה וחומרתה לבין הענישה המצוינת בחוק.
4. הצג שני נימוקים התומכים בעמדתך. על הנימוקים לכלול לפחות מושג אחד ותאוריה אחת מתחום הקרימינולוגיה או ממאמרים רלוונטיים.
5. בהצגת הנימוקים יש לכתוב הפניה למקורות עליהם הסתמכת.
6. כתוב רפלקציה אישית על התהליך של כתיבת נייר העמדה, על נקודות החוזק (2 נקודות חוזק) ועל נקודות החולשה (2 נקודות חולשה)

הנחיות לנייר העמדה:

1. יש להגיש מסמך וורד.
2. אורך נייר העמדה לא יעלה על שני דפים
3. כתוב בצורה ברורה ותמציתית.
4. את נייר העמדה ניתן לכתוב **בזוגות**.

שימוש במחולל טיעונים מקוון

מחולל הטענות [Tricider](#) יכול לסייע בפעילות מסוג כתיבת נייר עמדה, כחלק מהשלב המקדים של ניסוח הטענות. [למידע נוסף](#)

מחווני לנייר עמדה בדילמה ערכית

רמת ביצוע (אחוזי תשובה)	ציון	גבוהה	בינונית	נמוכה
100%-75%		60%-40%	0-40%	
יורה והגדרתה 2 מקורות שונים.	10 נק'	הצגת העבירה והגדרתה באמצעות 2 מקורות שונים.	הציג רק את העבירה והגדיר באמצעות מקור אחד.	הציג את העבירה ולא הגדיר באמצעות מקורות.
		(8-10 נק')	(5-7 נק')	(0-4 נק')
התייחסות לעבירה ושין.	10 נק'	הסביר את ההתייחסות לעבירה בחוק העונשים	הציג את ההתייחסות לעבירה בחוק העונשין ולא הסביר.	ציין את העבירה ולא הציג והסביר את ההתייחסות בחוק העונשין.
		(10-7 נק')	(4-6 ק')	(0-3 נק')
ננה: הלימה בין חומרתה לבין מצוינות בחוק	10 נק'	הציג את עמדתו באופן ברור (8-10 נק')	הציג עמדה שאינה ברורה	לא הציג עמדה
			(5-7 נק')	(0 נק')

ק/ים מחומר כוללים מושגים או מתחום הדעת.	20 נק'	הציג נימוק מסוג ראיה ו/או מסוג הסבר הכוללים מושגים ו/או תיאוריות מתחום הדעת. (20-13 נק')	הציג נימוק אחד . הציג את מסי' הנימוקים הנדרש אך אין שימוש במושגים ותיאוריות מתחום הדעת. (12 – 6 נק')	לא הציג נימוקים מסוג ראיה או הסבר אלא נימוק אישי ואין קישור למושגים ותיאוריות מתחום הדעת (0-5)
בליוגרפיות	5 נק'	ישנה הפניה בבליוגרפית מלאה לכל אחד מהנימוקים הנדרשים (4-5 נק')	לחלק מהנימוקים יש הפניה בבליוגרפית מלאה לכל הנימוקים יש הפניה בבליוגרפית אבל היא אינה מלאה (1-3 נק')	אין הפניות בבליוגרפיות לנימוקים (0 נק')
הנימוקים	15 נק'	הציג 2 נימוקים הרלוונטיים לנושא בתחום הדעת (15-10 נק')	רק נימוק אחד שהציג רלוונטי לנושא בתחום הדעת. (9-5 נק')	הציג נימוקים שאינם רלוונטיים לנושא בתחום הדעת (0 – 4 נק')
	15 נק'	הנימוק מנוסח באופן ברור (15-10 נק')	נימוק מעורפל , נימוק קשור אך לא ברור (9-5 נק')	קשה להבין את הנימוק שהתלמיד רצה להציג (0 – 4 נק')
אישית	10 נק'	הצגת תהליך הכתיבה עם התייחסות לנקודות החוזק ונקודות החולשה (10-7)	לא הציג את התהליך והתייחס רק לחלק מנקודות החולשה/חוזקה (4-6)	הציג תהליך ולא הציג אף נקודת חולשה או חוזקה. (0-3)
רישות הגשת מט מתאימים	5 נק'	נייר העמדה מוגש בפורמט וורד או מצגת. אורכו אינו עולה על 2 עמודים או 2 שקפים. (4-5 נק')	נייר העמדה מוגש בפורמט נכון אך אורכו גדול או קטן מהנדרש (2-3 נק')	נייר העמדה אינו מוגש בפורמט הנדרש, ואורכו אינו מתאים לנדרש (0-1 נק')

המשפט המבוים - ככלי להערכה חלופית

המשפט המבוים הוא כלי לימודי, המאפשר לקבוצה של תלמידים לדמות הליך משפטי תוך התמודדות עם סוגיה אקטואלית וערכית מחיי היום יום. הנושא נבחר על ידי מורה המגמה. למעשה, המשפט מאפשר לתלמידים המשתתפים בו התנסות ייחודית בתפקיד כלשהו מהעולם המשפטי : עו"ד/סניגור/שופט וכיוב' עשרה תלמידים, אשר נבחרים על ידי המורה מנתחים את המצב המשפטי בקבוצות – אחת לייצוג העותרים (או התובעים), והשנייה לייצוג המשיבים (או הנתבעים) – ולאחר מכן מייצגים את הצדדים בהליך. שאר תלמידי הכיתה משמשים כחבר מושבעים. עפ"י קריטריונים מובנים ומוכתבים מראש. בסיום תהליך העבודה נערך משפט מבוים פומבי בפני הכיתה.

מטרות המשפט המבוים :

- דיון מעמיק בסוגיה אקטואלית
- ניסוח ותרגול טיעונים משכנעים ולוגיים התומכים/ מתנגדים לסוגיה
- תרגול מיומנויות של עמידה מול קהל
- תרגול מיומנויות של שיתוף פעולה ועבודת צוות

דוגמא למשפט מבויס

שלבי העבודה

1. **חלוקת תלמידי הכיתה לתפקידים הבאים** : יוקדש שיעור אחד לעבודת הקבוצות.

* **קבוצה מספר 1** (סנגורים) – (3-5 תלמידים) המצדדת בטענה. (שיעור אחד שמוקדש לניסוח טיעונים בקבוצה). על כל תלמיד לכתוב טיעונים המתייחסים לפחות ל-3 מושגים/תיאוריות מהחומר הנלמד.

* **קבוצה מספר 2** (קטגורים) – (3-5 תלמידים) המתנגדים לטענה. (שיעור אחד שמוקדש לניסוח טיעונים בקבוצה) על כל תלמיד לכתוב טיעונים המתייחסים לפחות ל-3 מושגים/תיאוריות מהחומר הנלמד

* **קבוצה מספר 3-קהל** – חבר מושבעים – תפקידו של כל תלמיד בקהל להעריך את טיעוני הקבוצות. ציון מ-4 עד 10 .

* **קבוצה מספר 4** - פאנל שופטים מומחה.

* שיעור אחד שמוקדש להבנת הקריטריונים שעל פיהם תתבצע ההערכה.

❖ **חלוקת התלמידים לקבוצות בהתאם למספר התלמידים הלומדים בכיתה.**

2. **המשפט עצמו:**

הכנות מקדימות :

* הכיתה/ המרחב יסודר כבית משפט.

* כדי לשוות לשיעור אורה חגיגית ורצינית ניתן להוסיף אביזרים שונים כגון :

שלט גדול על הלוח המציג את נושא המשפט והצגה שמית של המשתתפים במשפט.

* יש לארגן מקום ישיבה לתלמידי קבוצה 1 ומולם תלמידי קבוצה 2 . ממול יש לארגן מקום ישיבה לשופטים ומאחוריהם לשאר תלמידי הכיתה המייצגים חבר מושבעים.

* לפני תחילת העימות על כל תלמיד מחבר המושבעים להצטייד במספר דפי נייר וטוש.

שופטים : יש להזמין מראש צוות שופטים שיכלול :

* שופט מומחה (מורה המגמה) תפקידו לבחון את נכונות הטענות של שתי הקבוצות נדרשת בקיאות בחומר הנלמד.

* מומחה לענייני תקשורת-תלמיד שמעריך את הטיעון מבחינת אופן הצגתו. עמידה מול קהל, יכולת שיכנוע וכו'.

עריכת המשפט

* המורה מנחה את המשפט ומאפשר לכל קבוצה (ולכל אחד מחבריה) להציג את טיעוניה.

* כל תלמיד בקהל (חבר המושבעים) יעריך את טיעון כל אחד מחברי הקבוצה בציון 4-10.
הקריטריונים להערכה:

○ עד כמה הטיעונים שהשמיע התלמיד ברורים

○ עד כמה התלמיד הציג בצורה מכובדת את טיעונו, והציג עמידה טובה בפני הקהל

○ עד כמה הטיעונים שהציג התלמיד קשורים לחומר הנלמד וכוללים מושגים ותאוריות.

* ציוני הקהל יועתקו על ידי חשב הקהל.

* המורה המשמש כשופט -יעריך את בקיאות התלמידים בחומר הנלמד בציון 4-10

* השופט המשמש כמומחה לענייני תקשורת- יעריך את אופן הצגת הדברים בציון 4-10.

✓ חשב הקהל- מחשב את ממוצע הציונים שהעניק כל תלמיד מהקהל.

✓ חשב כללי- מחשב ציון ממוצע בין הציון של הקהל, ציונו של השופט המומחה (מורה) וציונו של המומחה לענייני תקשורת. זהו ציונה הסופי של כל קבוצה ועל פיו תוכרז הקבוצה המנצחת.

הערות:

* במשפט יהיו שני סיבובים לכל קבוצה כאשר הסיבוב הראשון יוקדש

להצגת הטיעונים והסיבוב השני לביקורת טיעוני הקבוצה המתחרה. כל סבב= שיעור של 45 דקות.

הערכה פרטנית לתלמיד בהצגת טיעונו תחייב שכל תלמיד יוכל לדבר. על

כן יש להקפיד שבכל סבב כל חברי הקבוצה מדברים.
צריכים להיות חלוקה ותיאום בין חברי הקבוצה בנוגע לטיעונים השונים
שכל אחד מן התלמידים יציג על מנת של תהיה חזרה מיותרת.

3. רפלקציה - בסוף המשפט כל תלמיד שהשתייך לאחת הקבוצות יכתוב רפלקציה

אישית.

רפלקציה אישית: ענו באופן עצמאי על השאלות הבאות והגישו אותם בדף

נפרד.

✓ האם התחברת/לא התחברת לרעיון של משפט מבויס ככלי לימודי? הסבר
מדוע.

✓ כיצד הרגשת במהלך העבודה האישית והקבוצתית בהכנת ועריכת המשפט
המבויס?

✓ האם חווית קשיים בעבודה הקבוצתית? אם כן, כיצד התגברת עליהם? אם
לא, מה לדעתך הייתה הסיבה? נמק.

✓ האם אתה חושב שהשתתפות במשפט מבויס היא דרך טובה לזכור, ללמוד
ולהפנים את החומר הנלמד?

שימוש במחולל טיעונים מקוון

מחולל הטיעונים [Tricider](#) יכול לסייע בפעילות מסוג משפט מבויס, כחלק מהשלב

המקדים של ניסוח הטיעונים. [למידע נוסף](#)

דוגמאות מלימודי הקרומינולוגיה שבהם ניתן לעשות משפט מבויס :

סמים, עבריינות בני נוער, ענישה- עונש מוות, תועלתיות הענישה, וכל סוגיה
אקטואלית מתחום העבריינות שנמצאת על סדר היום הציבורי.

הערכת המטלה : הערכת המטלה נחלקת להערכה פרטנית וקבוצתית על פי פירוט הקריטריונים להלן :

במחווך המצורף למטה ישנו פירוט של רמות הביצוע השונות לכל קריטריון. חשוב מאוד להציג את המחווך בפני התלמידים על מנת שידעו מראש על מה יוערכו.

הערכה פרטנית (80 נקודות)

- התלמיד כתב טיעון הגיוני וקישר את טיעונו ל 3 מושגים/ תיאוריות לכל הפחות מהחומר הנלמד
25 נקודות
- עמידה מול קהל- התלמיד הציג את הדברים בצורה ברורה ומשכנעת
15 נקודות
- רפלקציה אישית
10 נקודות
- הערכת עמיתים- ציון התלמיד עפ"י חבר המושבעים
15 נקודות
- הערכת השופטים- ציון התלמיד עפ"י צוות השופטים
15 נקודות

הערכה קבוצתית (20 נקודות)

1. התלמיד שיתף פעולה ועבד בצוות בשלב הכנת הטיועונים ובמשפט עצמו
20 נקודות

המיומנויות הנבדקות:

1. קישור בין המושגים לתיאוריות/מחקרים שנלמדו.
2. מתן הגדרות נכונות למושגים והבחנה ביניהם.
3. התבטאות בכתב- ניסוחים נהירים ומדויקים.
4. עבודת צוות- שיתוף פעולה וחלוקת עבודה בצורה שוויונית.

מחון להערכת משפט מבויס

רמת ביצוע גבוהה	רמת ביצוע בינונית	רמת ביצוע נמוכה	חיינים להערכה טני/קבוצתי
התלמיד כתב טיעון רלוונטי וקישר את טיעונו למושגים / תאוריות מהחומר הנלמד 15-25 נקודות	התלמיד השתמש וקישר את טיעונים רלוונטיים למושג אחד/ שניים מהחומר הנלמד. 6-14 נקודות	התלמיד כתב טיעון לא רלוונטי ולא קישר את טיעונו למושגים/ תאוריות מהחומר הנלמד 1-5 נקודות	טני: התלמיד כתב טיעון רלוונטי וקישר את טיעונו למושגים/ תאוריות לכל הפחות מהחומר הנלמד 25 נקודות
התלמיד הציג את הדברים בצורה ברורה ומשכנעת מאוד 11-15 נקודות	התלמיד הציג את הדברים בצורה ברורה ומשכנעת באופן חלקי 6-10 נקודות	התלמיד הציג את הדברים בצורה לא ברורה ולא משכנעת 1-5 נקודות	רטני: עמידה מול קהל- תלמיד הציג את הדברים בצורה ברורה ומשכנעת 15 נקודות
התלמיד התייחס לשלושת השאלות בצורה מפורטת ומנומקת. (5-7 נקודות)	התלמיד התייחס לשתי שאלות מתוך השלוש בצורה שטחית ולא מפורטת או אי מענה על שאלה. (1-4 נקודות)	התלמיד התייחס לשאלה אחת בצורה שטחית ולא מפורטת או אי מענה על השאלות. (1-4 נקודות)	פרטני: רפלקציה

		(8-10 נקודות)	(10 נקודות)
התלמיד קיבל ציון נמוך בהערכת עמיתים (4-5)	התלמיד קיבל ציון בינוני בהערכת העמיתים (6-8)	התלמיד קיבל ציון גבוה בהערכת העמיתים (9-10)	ציון חבר המושבעים ציון התלמיד עפ"י
(1-5 נקודות)	(6-10 נקודות)	(11-15 נקודות)	(15 נקודות)
התלמיד קיבל ציון נמוך בהערכת השופטים (4-5)	התלמיד קיבל ציון בינוני בהערכת השופטים (6-8)	התלמיד קיבל ציון גבוה בהערכת השופטים (9-10)	ציון התלמיד עפ"י צוות השופטים
1-5 נקודות	(6-10 נקודות)	(11-15 נקודות)	15 נקודות
התלמיד לא שיתף פעולה כלל. לא הייתה חלוקת עבודה שוויונית בהכנת המשפט ובבחירת הטיעונים המרכזיים. אחד עבד יותר מאחרים.	התלמיד לא שיתף פעולה באופן מלא. לא הייתה חלוקת עבודה שוויונית בהכנת המשפט ובבחירת הטיעונים המרכזיים-שניים עבדו יותר מאחרים.	התלמיד שיתף פעולה. הייתה חלוקת עבודה שוויונית בהכנת המשפט ובבחירת הטיעונים המרכזיים	התלמיד שיתף פעולה ועבד בצוות במהלך בשלב הכנת הטיעונים ובמשפט עצמו
(1-5 נקודות)	(6-14 נקודות)	(15-20 נקודות)	(20 נקודות)

מערך שיעור בנושא שימוש באלכוהול

מטרות השיעור:

- התלמידים יקבלו מידע על מהו אלכוהול ומהי מידת השפעתו על הגוף.

- התלמידים יכירו את תופעת הלחץ החברתי וידונו עליה.
- התלמידים יחשבו על רעיון/סיסמה שתסייע במיגור/צמצום התופעה.

מהלך השיעור:

חלק ראשון (15 דקות)

- ✓ המורה יציג 4 בקבוקי שתיה ריקים אשר מכילים אלכוהול ויבדוק עם התלמידים את הידע שלהם בנוגע לכמות האלכוהול במשקאות אלו.
- ✓ על התלמידים לסרוק את הבר קוד ולענות על השאלון. לאחר מילוי השאלון המורה תקריא את התשובות ותראה את התוצאות של מענה התלמידים.
- ✓ המסר ממילוי השאלון- **אין באפשרותנו לדעת בדיוק מתי וכמה האלכוהול ישפיע עלינו בצורה מזיקה ולכן עדיף לא לשתות כלל, ואם כבר שתית- עדיף לשתות במינון קטן כאשר יש חבר ששומר עלי.**

חלק שני (30 דקות)

- ✓ לתלמידים יוקרן בסרט בנושא של השפעה חברתית ושתיית אלכוהול.
- ✓ הכיתה תחולק ל 5 קבוצות (תלוי במספר התלמידים בכיתה) כל קבוצה תקבל מקרה לדיון (נספח 1) לגבי כל אחד מהמקרים התלמידים צריכים לדון בקבוצה בשאלות הבאות:
- עד כמה המקרה הזה קרוב למציאות של בני נוער בימינו?
- מה אתם חושבים שניתן לעשות?
- חישבו על מקרה נוסף שמתאר סיטואציה דומה והציגו אותו בפני הכיתה.

- ✓ לאחר מכן יערך דיון במליאה – **עד כמה הלחץ החברתי יש השפעה על שתיית האלכוהול? האם זו לדעתכם הסיבה העיקרית לשתייית אלכוהול?**
יש להציג לתלמידים את הסיבות הנוספות האפשריות: רצון להיות "גדולים", זמינות האלכוהול, לשתות זה חוקי, התעשייה: קיימת תעשייה שלמה המעודדת אותנו לקנות משקאות אלכוהוליים.

אלכוהול בבתים זמין, האטרקציה בשתיית האלכוהול, תפיסת "ראש טוב", לחץ קבוצתי סף ריגוש גבוה, ההורים בבית מהווים דמות לחיקוי.

חלק שלישי (40 דקות)

כל קבוצה חושבת על רעיון למיגור/צמצום תופעת שתיית האלכוהול ומציגה אותו באופן חזותי. (סרטון קצר, פרסומת, סטיקר, סיסמה) ניתן להפנות את

התלמידים לאתר האינטרנט [/http://digitalpedagogy.co](http://digitalpedagogy.co)

סיכום: יש לערוך סיכום שידגיש את עיקרי השיעור.

❖ **את עבודת התלמידים שמעבירים את השיעור תעריך המורה הנמצאת בכיתה.**

נספח 1

מקרים לדיון בנושא לחץ חברתי והשפעותיו

❖ הגיע סוף שבוע נפגשנו כמה חברים בבית של דניאל- היה לו בית ריק. אח של דניאל קנה כבר לפני כן שני בקבוקי וודקה וכמה פחיות XL בשבילינו. התחלנו לשתות והיינו בראש טוב. שלומי הוא לא הילד הכי מקובל והתחילו להשקות אותו קצת יותר מדי, הוא התחיל לעשות שטויות צילמנו אותו אבל די ריחמתי עליו....

❖ אח של ספיר התחתן. ספיר הזמינה אותי ועוד כמה חברות טובות מהכיתה. בחתונה היה בר אקטיבי עם אלכוהול וקוקטיילים. ראיתי שכולם שותים, סה"כ חתונה ואף אחד לא שאל אותי בת כמה אני- זרמתי.... מאז אני לא זוכרת כלום...

❖ עדן היא אחת שמושפעת בקלות.. היינו במסיבת פורים אצל ידיד שלה בן 18. מישהו שם כל הזמן הביא לה כוסיות לשתות. מאוד אכפת לי ממנה- באתי אליה בצד ואמרתי לה- "די אל תגזימי, בסוף את סתם תשתכרי ולא תהיי מודעת למה שאת עושה" היא ענתה: "פורים פעם בשנה ומצווה לשתות, אל תהיי כבדה קחי כוסית אחת, תשתחררי..."

נספח 2 שאלון ותשובות

שאלון בנושא שימוש באלכוהול

אנא סמנו את התשובה שנראית לכם הנכונה ביותר.
תודה על שיתוף הפעולה.

1. משתיית 2 בקבוקי בירה משתכרים פחות מאשר משתיית כוסית וודקה אחת-

לא נכון

נכון

לא נכון

2. אם תחכה חצי שעה לאחר ששתית אלכוהול תוכל לנהוג- **לא נכון**.

נכון

לא נכון

3. אם אכלתי ארוחה טובה לפני או בזמן השתייה, לא אשתכר- **לא נכון**.

נכון

לא נכון

4. החוק בישראל אוסר למכור משקאות אלכוהוליים או לספקם חינם לילדים מתחת לגיל 16 במקומות בילוי העובר על חוק זה דינו מאסר של שישה חודשים-

לא נכון.

נכון

לא נכון

5. אלכוהול הוא סם שמדכא את מערכת העצבים המרכזית- **נכון**

נכון

לא נכון

6. שתייה ממושכת עלולה לפגוע במערכת המין הגברית- **נכון**

נכון

לא נכון

7. אם מוהלים את האלכוהול בנוזל מוגז ההשפעה שלו נעשית אטית בהרבה - **לא נכון**.

נכון

לא נכון

8. בפחית בירה ובחצי כוס יין אותה כמות אלכוהול - **נכון**

נכון

לא נכון

9. מבוגר וצעיר עלולים להשתכר מאותה כמות של שתיית אלכוהול - **לא נכון**

נכון

לא נכון

10. האלכוהול מגיע למוח רק לאחר כשעה מזמן השתייה, כאשר הוא נכנס לגמרי למחזור הדם - **לא נכון**

נכון

לא נכון

11. ככל שאני רזה יותר אני יכול לשתות יותר מבלי להשתכר - **לא נכון**

נכון

לא נכון

12. אלכוהול משפיע על יכולת השיפוט שלך - לקבוע מה "נכון" ומה "לא נכון" - רק אחרי שהוא משפיע על היכולת המוטורית (קואורדינציה בין המוח לבין הידיים והרגליים) שלך- **לא נכון**.

נכון

לא נכון